

MACIEJ RAK

JULIUSZ ZBOROWSKI I BADANIA GWARY PODHALAŃSKIEJ

JULIUSZ ZBOROWSKI
AND HIS RESEARCH ON THE DIALECT
OF THE PODHALE REGION

dr hab. Maciej Rak

profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zajmuje się dialektologią Podtatrza,
etnolingwistyką, historią dialektologii i ludoznawstwem.

Pracownik naukowy Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego.
Autor m.in. *Kulturemów podhalańskich* (2015), *Materiałów do etnografii Podhala*
(2016) i *Materiałów do historii polskiej dialektologii i etnografii* (2018).

ORCID: 0000-0003-0042-1406.

e-mail: maciej.rak@uj.edu.pl

ABSTRAKT

Artykuł prezentuje dokonania Juliusza Zborowskiego w zakresie dialektologii podhalańskiej. Na ten dorobek składają się wydane drukiem teksty gwarowe w zapisie fonetycznym i półfonetycznym, analizy słownictwa gwarowego oraz opublikowany w 2009 roku z rękopisu *Słownik gwary Zakopanego i okolic*. Ponadto Zborowski dostarczał wiadomości z zakresu gwar Podtatrza innym uczonym, zwłaszcza Kazimierzowi Nitschowi, który właściwie nie prowadził systematycznych badań na Podhalu.

SŁOWA KLUCZOWE:

GWARA PODHALAŃSKA,
HISTORIA BADAŃ DIALEKTOLOGICZNYCH,
KAZIMIERZ NITSCH,
MUZEUM TATRZAŃSKIE W ZAKOPANEM

ABSTRACT

This article presents the achievements of Juliusz Zborowski in his research on the dialect of the Podhale region. His output consists of published texts of the dialect recorded phonetically and semi-phonetically, analysis of the vocabulary of the dialect and *Słownik gwary Zakopanego i okolic* [Dictionary of the dialect of Zakopane and the surrounding area], published posthumously in 2009. In addition, Zborowski shared his knowledge of the Podhale region with other scholars, in particular Kazimierz Nitsch, who did not himself conduct research as systematically as Zborowski in that area.

KEY WORDS:

PODHALE REGIONAL DIALECT,
HISTORY OF DIALECTOLOGICAL RESEARCH,
KAZIMIERZ NITSCH,
THE TATRA MUSEUM IN ZAKOPANE

Charakterystykę postaci Juliusza Zborowskiego w *Wielkiej encyklopedii tatrzańskiej* (WET, s. 1400–1401) rozpoczyna informacja, że był językoznawcą. Studiował polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1906–1908, czyli wtedy, gdy działała w nim wielka trójka lingwistów: Jan Rozwadowski, Jan Łoś i Kazimierz Nitsch. Przez kolejne dwa lata studiował też sławistykę w Lipsku. Po powrocie do Krakowa pod opieką Jana Łośa napisał doktorat *Przyczynki do historii samogłosek nosowych w języku polskim*, do obrony tej pracy jednak nie doszło, gdyż podczas rygorozum opuścił salę, obrażony na egzaminatora za niewłaściwe pytanie z zakresu filozofii (Rak, 2018, s. 382; J. Zborowski do K. Nitsch, list z 1 czerwca 1916). W ten sposób przerwał akademicką karierę naukową, choć nauką zajmował się do końca życia, pisał prace z językoznawstwa, folklorystyki, etnografii i muzeologii. Jego działania na rzecz lingwistyki doceniono w 1955 roku – przyznano mu (za sprawą Kazimierza Nitscha) tytuł profesora nadzwyczajnego Polskiej Akademii Nauk.

W niniejszym artykule skupiam się jedynie na zasługach Zborowskiego w zakresie dialektologii, choć zajmował się też innymi działami językoznawstwa polonistycznego: staropolszczyzną (w latach 1911–1913 pracował jako wolontariusz przy *Słowniku staropolskim* [SStp]), onomastyką, a dokładniej toponimią (np. Zborowski, 1916; Zborowski, 1923a; Zborowski, 1927; Zborowski, 1928; Zborowski, 1933b; Zborowski, 1933c) i antroponimią (np. Zborowski, 1922; Zborowski, 1933c), oraz językiem artystycznym (Zborowski, 1913). Od 1913 roku, gdy – prawdopodobnie za namową Nitscha – osiadł na Podhalu (najpierw w Nowym Targu, a od 1920 roku w Zakopanem), rozpoczął poznanie gwar, a także kultury, historii oraz nazewnictwa Podtatrza. Najwybitniejszy polski dialektolog wprost pisał o Zborowskim, że był „doskonałym

znawcą języka i kultury podhalańskiej” (Nitsch, 1929, s. 34) i „bezwzględnie najlepszym znawcą mowy podhalańskiej” (Nitsch, 1952, s. 82).

Dorobek naukowy Zborowskiego w zakresie dialektologii można podzielić na jego prace autorskie i prace innych badaczy, do których dostarczał materiał podhalański. Do pierwszej grupy należą: 1) teksty gwarowe, 2) analizy słownictwa gwarowego, 3) ukoronowanie działalności dialektologicznej, czyli słownik gwarowy.

TEKSTY GWAROWE

Zborowski już jesienią 1913 roku zabiegał o zakup fonografu, by móc utrwaląć wypowiedzi w gwarze podhalańskiej oraz góralski folklor muzyczny. O fonografie, jego cenie i przydatności pisał w listach do Nitscha z 2 października 1913 roku, 5 listopada 1913 roku i 11 stycznia 1914 roku (Rak, 2018, s. 367–368, 370–371, 373–374). Do badań z wykorzystaniem tego urządzenia zainspirował go Bronisław Piłsudski, który miał doświadczenie w nagrywaniu języka i pieśni Ajnów, dlatego zakładając w 1911 roku Sekcję Ludoznawczą Towarzystwa Tatrzańskiego, jako dwunasty punkt jej programu umieścił projekt ekspozycji muzycznej z nagraniami dźwiękowymi.

Zborowski nie był jednak – jak błędnie podawali Leon Kaczmarek (Kaczmarek, 1953), Stanisław Urbańczyk (Urbańczyk, 1966) i autorzy WET (s. 1401) – pionierem w wykorzystaniu fonografu do utrwalania gwary podhalańskiej. Wcześniej robili to Roman Zawiliński i Willy Blossfeld. Pierwszy z nich w 1904 roku na dwóch wałkach Edisona zapisał 2,5 minuty oracji weselnej oraz pieśni w wykonaniu Jana Sabały, syna Jana Krzeptowskiego Sabały. Do dziś wałki te są przechowywane w Zbiorach Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN w Warszawie. Fonograf, z którego korzystał Zawiliński, prawdopodobnie wypożyczono z Wiednia, gdyż w Austro-Węgrzech pojawił się pomysł zbierania pieśni

ludowych z obszaru całego cesarstwa – *Das Volkslied in Österreich* (Pieśń ludowa w Austrii). Z kolei Blossfeld, pracownik Muzeum Etnologii w Lipsku, w 1906 roku na czternastu wałkach zarejestrował pieśni góralskie.

Zborowski w 1914 roku za własne środki zakupił fonograf i sto wałków (są przechowywane w Muzeum Tatrzańskim w Zakopanem). Nagrał na nich śpiew i muzykę instrumentalną wykonywaną przez Bartusia Obrochtę. Więcej o zapisach fonograficznych muzyki i gwary podhalańskiej można przeczytać w artykule Jacka Jackowskiego (Jackowski, 2016).

Teksty gwarowe Zborowskiego to jednak przede wszystkim publikacje w zapisie fonetycznym i półfonetycznym rozsiane w różnych czasopismach. Utrwalił w ten sposób opowiadania Bartusia Obrochty (Zborowski, 1929b; Zborowski, 1932b), Andrzeja Tylki-Sulei (Zborowski, 1914d; Zborowski, 1918; Zborowski, 1923; Zborowski, 1929a; Zborowski, 1932c; Zborowski, 1932d; Zborowski, 1933a), Józefa Bednarczyka (Zborowski, 1932a) i innych, anonimowych góralskich (Zborowski, 1954). Teksty Zborowskiego znalazły się też w *Wyborze polskich tekstów gwarowych* Nitscha (Nitsch, 1929): z Zakopanego i Kościeliska osiem krótkich opowiadań Andrzeja Tylki-Sulei (Nitsch, 1929, s. 34–40) i cztery opowiadania Bartusia Obrochty (Nitsch, 1929, s. 40–44) oraz jedno opowiadanie „starego pijanego góralskiego z Poronina” (Nitsch, 1929, s. 45–47).

Okazuje się, że niektóre teksty, na przykład *Zbójnickie pieniądze*, *Sabałowa śpiewka*, funkcjonują w dwojakim zapisie – półfonetycznym i fonetycznym, co odpowiada różnemu kręgowi odbiorców. W „Gazecie podhalańskiej”, „Wierchach” i „Ziemi” Zborowski umieszczał zapisy w ortografii zbliżonej do literackiej, by każdy mógł je przeczytać, natomiast w *Wyborze...* jako opracowaniu specjalistycznym, *stricte* dialektologicznym, znalazły się teksty zapisane fonetycznie, czasem z informacją, że „według fonografu” (Nitsch, 1929, s. 43). Dokładności w zapisach gwarowych domagał się Nitsch, dlatego Zborowski, wysyłając artykuł do redakcji „Ludu”, w listach do Adama Fischera tak skomentował wprowadzone przez siebie zmiany:

Obawiam się mocno, że mnie poklniecie, ujrawszy nowe korektury wcale liczne. Skonfrontowawszy się jeszcze raz z oryginałem, tzn. z rękopisem w Akademii, doszedłem do przekonania, iż należy stanowczo silniej zaznaczyć ślady gwarowe. Dlatego b[ardzo] skrupulatnie przeprowadziłem wszelkie poprawki, niech się radują krakowskie dialektologii, wiecznie pyskujące na etnografów. (Rak, 2018, s. 127–128, J. Zborowski do A. Fischer, 29 czerwca 1929)

Nie ma najmniejszego nieszczęścia, że *Proćpak* w „Ludzie” ukazał się nieco odmienny niż w odbitce. Różne Nitsche dostaną odbitki i będą nad wyraz uszczęśliwione uwzględnieniem ich dyrdymałek. (Rak, 2018, s. 128, J. Zborowski do A. Fischer, 9 sierpnia 1929)

STUDIA Z LEKSYKI GÓRALSKIEJ

Zborowski umieścił w redagowanym przez Nitscha „Języku Polskim” uwagi na temat znaczenia i użycia wyrazów: „miasto” (Zborowski, 1914a), „rusnak”, „proćpak”, „janosik”, (Zborowski, 1914b), „mocarny” (Zborowski, 1919), „kirkak” (Zborowski, 1952), „watażka” (Zborowski, 1954a).

„Miasto” to w gwarze podhalańskiej synonim Nowego Targu. Taka zmiana znaczeniowa jest dość powszechnym zjawiskiem, bowiem w różnych miejscach Polski „miasto” w gwarach funkcjonuje jako określenie najbliższego bądź najważniejszego ośrodka miejskiego. Przy nazwach „rusnak”, „proćpak” i „janosik” Zborowski zwrócił uwagę na apelatywizację etnonimów (Rusnak jako określenie Łemka, a wtórnie ekspresywizm nazywający człowieka nierozgarniętego) i antroponimów (Proćpak i Janosik to imiona zbójników, a następnie przezwiska, co pośrednio dowodzi, że zbójnictwo zostało wyidealizowane w folklorze słownym, dlatego mamy rozbieżność między

pieśniowym wizerunkiem Janosika a przezwiskowym użyciem jego imienia w potocznej gwarze). Jak wykazał Zborowski w kolejnym artykule, wyraz „mocarny”, motywujący podhalańskie nazwisko i przezwisko, które pojawiło się między innymi w *Na Skalnym Podhalu* Kazimierza Przerwy-Tetmajera, nie pochodzi – jak można by domniemywać – od wyrazu „moc” (siła), lecz ma związek z „mocarem” (terenem podmokłym) (Zborowski, 1919). Historię powstawania artykułu, a właściwie dwugłosu o wyrazie „kirkak”, poznajemy z korespondencji Zborowskiego i Nitscha z 25 lutego 1952 roku, 28 lutego 1952 roku i 1 marca 1952 roku (Rak, 2018, s. 561–563). W artykułach (Nitsch, 1952; Zborowski, 1952) obydwaj autorzy dowodzą, że „kirkak” to forma Msc. lm. z regularnym na Podhalu przejściem *-x > -k*, pochodząca od słowackiego *krk* (kark). Zborowski dodał też, że w Nowym Targu na początku XX wieku tak nazywano żydowski cmentarz, prawdopodobnie od niemieckiego *Kirchhof*. Do tej dyskusji wróciła po latach Zofia Kurzowa (Kurzowa, 1973), dowodząc, że mamy tu do czynienia ze słowaczmem.

Artykuł *Od wałaski do watażki* Zborowski (Zborowski, 1954a) zadeptykował Nitschowi na osiemdziesiąte urodziny. Dowodził w nim, jak błędy drukarskie i przesłyszenia badaczy wpływają na upowszechnienie w pracach aspirujących do naukowych słownictwa, które nie istniało, czyli w tym przypadku watażki w znaczeniu „ciupaga” (powinno być „wałaska”, bo w znaczeniu „ciupaga” wyraz ten jest używany na przykład w gwarach słowackich – por. *valaška* – i na ścisłym pograniczu polsko-słowackim).

Zborowski zabrał też głos w sprawie wyrazu „halniak” (1946), utworzonego przez turystów na określenie wiatru halnego. Jak dowiódł w krótkiej notatce, słowo to jest obce Podhalanom. Po latach temat ten podjęli Zygmunt Brocki (Brocki, 1972) i Danuta Wesołowska (Wesołowska, 1977).

SŁOWNIK GWARY ZAKOPANEGO I OKOLIC

Summą dialektologicznej działalności Zborowskiego jest wydany czterdzieści cztery lata po jego śmierci, czyli w 2009 roku, *Słownik gwary Zakopanego i okolic* (Zborowski, 2009). Materiały do niego późniejszy dyrektor Muzeum Tatrzańskiego pozyskiwał co najmniej od 1916 roku (Rak, 2018, s. 384, J. Zborowski do K. Nitsch, 1 czerwca 1916) w Zakopanem, we wsiach Skalnego i Niżnego Podhala: Białym Dunajcu, Białce Tatrzańskiej, Brzegach, Bukowinie Tatrzańskiej, Chochołowie, Cichem, Dzianiszu, Kościelisku, Łopusznej, Maruszynie, Niwie (współcześnie część Nowego Targu), Odrowążu, Ostrowsku, Poroninie, Ratułowie, Szaflarach, Witowie, Wróblówce, Zubsuchem (współczesna nazwa to Żąb), oraz w Nowym Targu. Nie jest to słownik obejmujący całe Podhale, bowiem – jak wiadomo – dla rejonu tego przyjmowano różne granice, dlatego nie zostały tu uwzględnione wsie Podhala wschodniego (po północnej stronie Dunajca po Czorsztyn i Sromowce Wyżne włącznie) i północnego (okolice Rabki-Zdroju).

Wydaniem tego dzieła z kartoteki zajął się zespół pracowników Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie pod kierunkiem Joanny Okoniowej, która w kilku osobnych artykułach (np. Okoniowa, 2005; Okoniowa, 2006; Okoniowa, 2009a) oraz we wstępie do omawianego słownika (Okoniowa, 2009b) omówiła również działalność naukową Zborowskiego. Zgodnie z zamierzeniem autora jest to słownik dyferencyjny (uwzględniający tylko leksykę typowo gwarową, różną od ogólnopolskiej), zawiera ponad osiem tysięcy haseł, przy czym połowa z nich to hasła zrekonstruowane. Kartoteka Zborowskiego przechowywana w Muzeum Tatrzańskim obejmuje około czterech tysięcy haseł. Dodatkowe leksemy (np. „puciera”, „rosolić”, „mila”, „sata”) i znaczenia wyrazów zespół Instytut Języka Polskiego PAN wyabstrahował z cytatów umieszczonych na fiszkach i oznaczył – dla odróżnienia od haseł oryginalnych – gwiazdką.

Z kartoteki Eugeniusz Pawłowski wyjął kartki z hasłami od Breja- do Bry-, niestety, nie wróciły już one do Muzeum Tatrzańskiego.

Po śmierci Zborowskiego z kartoteki korzystali Witold H. Paryski i Zofia Radwańska-Paryska. Planowali przygotowanie wielkiego słownika podhalańskiego. Jego trzonem miał być właśnie zbiór Zborowskiego, w którym zostały uwzględnione wcześniejsze opracowania słownikowe, w tym na przykład *Słownik gwary podhalskiej* Bronisława Dembowskiego (Dembowski, 1894). Ostatecznie wraz ze śmiercią Paryskich (Witold H. Paryski zmarł w 2000 roku, Zofia Radwańska-Paryska zmarła w 2001 roku) nastąpił upadek. Opublikowaniem nieukończonego słownika Zborowskiego zajęła się Joanna Okoniowa. Jak zaznaczyła we wstępie:

Wydanie ich drukiem [materiałów Zborowskiego – przyp. M.R.] w odpowiednim czasie stałoby się ważnym etapem w poznawaniu gwar tego regionu. Jeszcze i dziś zbiór ten, dzięki swojej obszerności i zastosowaniu przez Zborowskiego najnowocześniejszych wówczas metod badawczych, stanowi ważne źródło do badań nad historią języka tego regionu i jest przyczynkiem do rozważań o kształtowaniu się naukowej dialektologii. (Okoniowa, 2009b, s. XVII–XVIII)

WKŁAD JULIUSZA ZBOROWSKIEGO W PRACĘ DIALEKTOLOGICZNE INNYCH BADACZY

Osobnym aspektem działalności dialektologicznej Zborowskiego było dostarczanie materiałów innym badaczom.

W bibliografii do *Nowej księgi przysłów i wyrażen przysłowiowych polskich* pod redakcją Juliana Krzyżanowskiego (Krzyżanowski, 1978) wymieniono rękopis *Przysłów z okolic Zakopanego* z 1956 roku autorstwa Zborowskiego. To właśnie stąd pochodzi większość podhalańskiego materiału uwzględnionego w *Nowej księdze...* Prawdopodobnie dzięki Zborowskiemu redakcja tego opracowania miała również możliwość zapoznania się z rękopisem *Słownika gwary podhalańskiej* Józefa Waksmundzkiego, przechowywanym w Muzeum Tatrzańskim.

Ze wstępu do *Słownika gwarowych góralskich nazw roślin z Tatr i Podtatrza* Zofii Radwańskiej-Paryskiej dowiadujemy się, że Zborowski przekazał spis nazw roślin leczniczych, jego nazwisko nie zostało jednak wykazane w *Skrótach nazwisk zbieraczy* (Radwańska-Paryska, 1992, s. 16–17).

Największy wkład miał jednak Zborowski w prace Nitscha. Jak przekonuje korespondencja uczonych, Nitsch właściwie nie prowadził systematycznych badań gwary podhalańskiej, a większość szczegółowych informacji o niej pozyskał właśnie od Zborowskiego. To dzięki niemu zweryfikował dokładny zasięg spisko-nowotarskiego przejścia *-x* w *-f* (Rak, 2018, s. 382–384, list z 1 kwietnia 1916; s. 386, list z 9 kwietnia 1916; s. 387, list z 14 kwietnia 1916; s. 388, list z 24 kwietnia 1916), który następnie wykorzystał w pracy o małopolskim *ch* (Nitsch, 1916).

Miałem niegdyś zamiar (i mam) napisać monografię o granicach gwar góralskich, ale niespecjalnie o *-x > -k*, zatem monografia Pańska nie wchodzi w drogę mojej, tak czy siak granicę *f // k* muszę podać, więc mi nie szkodzi, że Pan to wcześniej robi; a jeżeli Pan ewentualnie zechce zaznaczyć, że to ja Panu dałem te wytyczne, no to i to dobrze dla mnie, a z drugiej strony ja, a nie Pan, przyjmuję odpowiedzialność. (Rak, 2018, s. 382, J. Zborowski do K. Nitsch, list z 1 kwietnia 1916)

Pisząc artykuł *Z geografii wyrazów polskich* (Nitsch, 1918), który dla polskiej geografii lingwistycznej uchodzi za pracę pionierską, Nitsch konsultował ze Zborowskim występowanie na Podhalu słów „swornik” (Rak, 2018, s. 390, J. Zborowski do K. Nitsch, karta pocztowa z 1 kwietnia 1917) i „przycieś” (Rak, 2018, s. 393, K. Nitsch do J. Zborowski, karta pocztowa z 20 maja 1917). Podczas okupacji niemieckiej Nitsch jako pracownik Biblioteki Jagiellońskiej przygotowywał *Studia z historii polskiego słownictwa* (Nitsch, 1948). Wykorzystywał w nich też dane dialektologiczne, które konsultował ze Zborowskim; chodziło o słowa: „anioł” (Rak, 2018, s. 515–516, K. Nitsch do J. Zborowski, list z 15 stycznia 1944), „kotelnicza” (Rak, 2018, s. 484, K. Nitsch do J. Zborowski, karta pocztowa z 8 listopada 1941), „narościć się” (Rak, 2018, s. 485, K. Nitsch do J. Zborowski, karta pocztowa z 17 listopada 1941), „robak”, „gadżina” (Rak, 2018, s. 480, K. Nitsch do J. Zborowski, karta pocztowa z 8 marca 1941), „żołtarz”, „trybułka” (Rak, 2018, s. 516, K. Nitsch do J. Zborowski, list z 15 stycznia 1944), „kozera” (Rak, 2018, s. 528, K. Nitsch do J. Zborowski, list z 16 kwietnia 1944), „zaczym”, „niczym”, „pokieli”, „zakieli” (Rak, 2018, s. 498, K. Nitsch do J. Zborowski, karta pocztowa z 19 listopada 1942; s. 505, K. Nitsch do J. Zborowski, karta pocztowa z 9 sierpnia 1943).

Juliusz Zborowski do dziś jest uważany za jednego z najważniejszych badaczy gwary podhalańskiej, a jego prace nie straciły na aktualności. Dzięki kwerendzie w Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie (tam jest przechowywana korespondencja przychodząca do Kazimierza Nitscha) udało się także ustalić, że wieloletni dyrektor Muzeum Tatrzańskiego miał wkład w prace naukowe największego polskiego dialektologa. Ten aspekt jego działalności jest niestety mało znany.

BIBLIOGRAFIA

- Brocki, Z.** (1972). Halny – halniak, dwie nazwy – dwa style. *Poradnik Językowy*, 10, 577–584.
- Dembowski, B.** (1894). Słownik gwary podhalskiej. *Sprawozdania Komisji Językowej Akademii Umiejętności*, 5, 339–444.
- Jackowski, J.** (2016). Najstarsze zabytki fonograficzne dokumentujące polską muzykę tradycyjną. Przegląd wybranych źródeł w świetle współczesnych kwerend i badań. *Etnomuzykologia Polska*, I, 6–32.
- Kaczmarek, L.** (1953). Fonograf na usługach dialektologii i etnografii muzycznej w Polsce. *Biuletyn Fonograficzny*, I, 19–54.
- Nowa księga przysłów i wyrażen przysłowiowych polskich (1978). T. 4: *Wstęp. Bibliografia. Słownik wyrazów staropolskich, gwarowych i obcych. Indeks haseł pomocniczych*. Krzyżanowski, J. (Ed). Oprac. Świrko, S. Współudz. Świerczyńska, D., Świrko, S. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Kurzowa, Z.** (1973). Podhalańskie na kirkak nieść, na kirki wziąć. *Język Polski*, LIII (5), 369–371.
- Nitsch, K.** (1916). Fonetyka międzywyrazowa. Małopolskie ch. *Monografie Polskich Cech Gwarowych*, 1–2. Kraków: nakł. Akademii Umiejętności.
- Nitsch, K.** (1918). Z geografii wyrazów polskich. *Rocznik Slawistyczny*, VIII, 60–148.
- Nitsch, K.** (1929). Wybór polskich tekstów gwarowych, Lwów: nakład i własność K.S. Jakubowskiego.
- Nitsch, K.** (1948). Studia z historii polskiego słownictwa. Kraków: Polska Akademia Umiejętności.
- Nitsch, K.** (1952). Ze słownictwa gwarowego. 3. Kirkak „kark”. *Język Polski*, XXXII (2), 81–82.
- Okoniowa, J.** (2005). Juliusz Zborowski (8 IV 1888 – 15 VI 1965). W czterdziestolecie śmierci. In *Góry i góralszczyzna w dziejach i kulturze pogranicza polsko-słowackiego (Podhale, Spisz, Orawa, Gorce, Pieniny)*. *Literatura i język. Materiały z międzynaro-*

- dowej konferencji naukowej Kraków–Nowy Targ–Bukowina Tatrzańska, 21–24 października 2004*. Madejowa, M., Mlekodaj, A., Sikora, K. (Eds.). Nowy Targ: Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Towarzystwo Przyjaciół Polonistyki Krakowskiej, 190–194.
- Okoniowa, J.** (2006). Słowniki podhalańskie i ich twórcy. *Prace Filologiczne*, LI, 261–270.
- Okoniowa, J.** (2008). Leksyka Małopolski górzyńskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Podhala, w badaniach XIX i XX wieku. *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego*, LXIV, 237–247.
- Okoniowa, J.** (2009a). Nad słownikiem gwary (z materiałów Juliusza Zborowskiego). *Pamiętnik Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego*, XVII, 181–197.
- Okoniowa, J.** (2009b). Juliusz Zborowski i jego słownik. In Zborowski, J. *Słownik gwary Zakopanego i okolic*. Zakopane–Kraków: Wydawnictwa Muzeum Tatrzańskiego im. Dra Tytusa Chałubińskiego, Instytut Języka Polskiego PAN, VII–XVIII.
- Radwańska-Paryska, Z.** (1992). Słownik gwarowy góralskich nazw roślin z Tatr i Podtatrza. Zakopane: Tatrzański Park Narodowy.
- Rak, M.** (2018). Materiały do dziejów polskiej dialektologii i etnologii. Listy Cezarii Baudouin de Courtenay-Ehrenkreutz-Jędrzejewiczowej, Adama Fischera, Antoniego Kaliny, Izzydora Kopernickiego, Kazimierza Nitscha, Seweryna Udzieli, Juliusza Zborowskiego. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- SStp: **Słownik staropolski** (1953–2002). (vol. I–XI). Urbańczyk, S. (Ed.). Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Urbańczyk, S.** (1966). Śp. Juliusz Zborowski 8 IV 1888 – 15 VI 1965. *Język Polski*, XLVI (1), 9–12.
- Wesołowska, D.** (1974). Czego góralowi żal? *Język Polski*, LIV (1), 77–79.
- WET: **Paryska Z., & Paryski W.H.** (1995). Wielka encyklopedia tatrzańska. Poronin: Wydawnictwo Górskie.
- Zborowski, J.** (1913a). Z dziejów języka nowopolskiego. Archaizowanie i archaizmy językowe. *Język Polski*, I (5), 129–138.
- Zborowski, J.** (1913b). Z dziejów języka nowopolskiego. Archaizowanie i archaizmy językowe. *Język Polski*, I (6), 161–171.

Zborowski, J. (1913c). Z dziejów języka nowopolskiego. Archaizowanie i archaizmy językowe. *Język Polski, I* (7), 199–209.

Zborowski, J. (1914a). Miasto (= Nowy Targ). *Język Polski, II* (2–3), 58–59.

Zborowski, J. (1914b). Rusnak, proćpak, Janosik. *Język Polski, II* (7), 213.

Zborowski, J. (1914c). Sabałowa piosnka (Opowiadanie Andrzeja Tylki Sulei z Bystrzego). *Gazeta podhalańska, II* (44), 3–5.

Zborowski, J. (1916). Przyczynek do pochodzenia nazwy Tatr. *Język Polski, III* (1), 16–17.

Zborowski J. (1918). Bez co biyda pod holami (Bajka góralska z B. Dunajca, spisał wedle opow. J. Zb.). *Gazeta podhalańska, VI* (13), 4–5.

Zborowski, J. (1919). Mocarny. *Język Polski, IV* (1), 29–31.

Zborowski, J. (1922). Przewiska górali powiatu nowotarskiego. Wieś Odrowąż. *Lud, XXI*, 219–227.

Zborowski, J. (1923a). Wskazówki do zbierania nazw geograficznych, „Biblioteczka TMJP”. (vol. 4). Warszawa–Kraków–Lublin–Łódź–Poznań–Zakopane–Wilno: Gebethner i Wolff.

Zborowski, J. (1923b). Zbójnickie pieniądze. *Wierchy, I*, 49–51.

Zborowski, J. (1927). O topograficzną nomenklaturę tatrzańską. *Przegląd Turystyczny, III* (7–8), 29–30.

Zborowski, J. (1928). Sprawa nomenklatury tatrzańskiej w dziejach Pol. Tow. Tatrzańskiego. *Przegląd Turystyczny, IV* (9–10), 42–45.

Zborowski, J. (1929a). Sabałowa śpiewka. *Ziemia, XIV* (21), 377–378.

Zborowski, J. (1929b). Z opowiadań i przeżyć Bartusia Obrochty. *Ziemia, XIV* (6), 88–91.

Zborowski, J. (1932a). Jak Poniezuś ukoroł bogocke (Opowiadanie w gwarze góralskiej zapisane od Józefa Bednarczyka z Cichego w 1919 r.). *Ziemia, XVII* (3), 80–81.

Zborowski, J. (1932b). Lekarstwa z tatrzańskich smoków (Opowiadanie Bartka Obrochty z Kościelisk, 1919). *Ziemia, XVII* (8–9), 245.

Zborowski, J. (1932c). Złoto piwnica w dolinie Kościeliskowej (Opowiadanie Andrzeja Tylki Sulei z Zakopanego, 1915 r.). *Ziemia, XVII* (4–5), 111–112.

Zborowski, J. (1933a). Bez co tako bięda pod holami (Opowiedział Andrzej Tylka Suleja, Zakopane 1915). *Ziemia, XXIII* (1), 14.

Zborowski, J. (1933b). Kościeliska i Kościelisko, Kosista czy Koszysta? *Język Polski, XVIII* (6), 304–305.

Zborowski, J. (1933c). Z góralskich nazw miejscowych i osobowych. *Język Polski, XVIII* (3), 69–75.

Zborowski, J. (1933d). Z opowiadań góralskich o niedźwiedziu (Opowiadania Andrzeja Tylki Sulei z Kościelisk zapisał w 1911 r. Juliusz Zborowski). *Łowiec, LV* (19), 221–223.

Zborowski, J. (1946). Czy istnieje wyraz góralski „halniak”? *Gazeta podhalańska, XXIV* (2), 7.

Zborowski, J. (1952). Ze słownictwa gwarowego. 3. Kirkak „kark”. *Język Polski, XXXII* (2), 82–84.

Zborowski, J. (1954a). Od wałaski do watażki. *Język Polski, XXXIV* (2), 125–128.

Zborowski, J. (1954b). Sprawiedliwość zbójnicka (Gawęda góralska według opowiadania górala z Białki, podał J. Zb.). In Grabowski, J. *Skarby Podhala*. Warszawa: Wydawnictwo „Sztuka”, 24.

Zborowski, J. (2009). Słownik gwary Zakopanego i okolic wydany i uzupełniony z materiałów Autora przez Zespół Instytutu Języka Polskiego Polskiej Akademii Nauk pod kierunkiem Joanny Okoniowej. Zakopane–Kraków: Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego, Instytut Języka Polskiego PAN.